
CRKVENI DOKUMENTI O EVANGELIZACIJSKOJ ULOZI OBITELJI

Luka Tomašević, Split

UDK: 266 : 347.62

Stručni članak

Primljeno 9/2001.

Sažetak

S II. vatikanskim saborom Crkva započinje novi govor o braku i obitelji. Sabor daje novu sakramentalnu teologiju braka utemeljenu na pojmu bračnog saveza. Brak se više ne shvaća kao ugovor već kao "savez u kome se muškarac i žena uzajamno darivaju i prihvaćaju" ili kao zajednica života i ljubavi.

Druga značajka novije crkvene teologije je naglašavanje da je brak temelj obitelji, kao i naglašavanje jednakosti između muškarca i žene.

Treća novina crkvene teologije kad je riječ o obitelji, jest naglašavanje njezine evangelizacijske uloge u današnjem sekulariziranom svijetu. Obitelj bi trebala u takvom svijetu postati "srce nove evangelizacije".

U kršćanskoj obitelji odvija se dvostruka evangelizacija: svi članovi istovremeno evangeliziraju i bivaju evangelizirani. Ivan Pavao II. ističe da poslanje supružnika i obitelji ima osobito mjesto "i to snagom milosti koju su primili u sakramentu". To "poslanje valja staviti u službu izgradnje Crkve i kraljevstva Božjega u povijesti".

Kršćanska obitelj treba naviještati radost Evaželja života, štiti i promicati život nesebično rađajući i odgajajući svoju djecu za vrednote Crkve i društva. Tako se iznutra ostvaruje evangelizacijska uloga obitelji.

Obiteljska ljubav se širi i ima razumijevanja za sve potrebne, za sve potrebe Crkve i društva kako bi posvuda zavladao evanđeoski duh i kako bi se već na zemlji počelo ostvarivati Kristovo kraljevstvo "pravednosti, ljubavi i mira".

Ključne riječi: Evangelizacija, evanđelje, obitelj, Bog, Krist, Crkva, brak, društvo, život.

UVOD

Da bi se shvatilo koliko je obitelj važna za Crkvu, dovoljno je pratiti papinske govore, teološka razmišljanja, duhovnu literaturu, opise bračne ljubavi, posebice one oblativne i plodne. Sve to nalazimo i u Bibliji, knjizi Objave. Obitelj bi trebala biti u žarištu kršćanskog propovijedanja, crkvenog naučavanja i pastoralne skrbi.

Ipak, ako pogledamo povijest Crkve, onda moramo ustvrditi da nije tako bilo sve do modernog vremena. Prva enciklika posvećena braku i obitelji je tek iz 1880. godine (*Arcanum divinae sapientiae* - Leon XIII.). Otada, posebice s pontifikatima Pavla VI. i Ivana Pavla II., počeli su se množiti crkveni dokumenti o tom pitanju i pokrenute su vrijedne inicijative i organizacije.

Današnja naša obitelj nije više patrijarhalna, koja je imala svoju jasnu ulogu i čvrsto mjesto u društvu, nego obitelj novoga, civilnog društva, tj. obitelj koja nije prihvaćena i shvaćena kao datost "naravi" niti kao nužna zajednica društvenog života.

No, i u današnjem društvu obitelj se pokazuje kao nenadoknativa i osnovna jedinica društva i osobnih odnosa. Ona je i danas prva, najizvornija i najtemeljnija ljudska zajednica. Ni iznimno ubrzanje povijesnih procesa u naše vrijeme ne može nadoknaditi moralne vrednote i afektivne izljeve ljubavi kojih je ona čuvarica.

Moramo priznati da se u povijesti Crkve i njezine teologije o braku i obitelji naglašavala pravna i ekonomska ideja bračnog suživota, koji se previše shvaćao kao isključivo usmjeren na rađanje djece. Time se skrio osnovni obiteljski pojam, da je obitelj zajednica života i ljubavi, zajednica koja se inspirira na odnosu ljubavi između Krista i Crkve. Takva obitelj imala je veliku izvanjsku, društvenu važnost, ali gotovo nikakvu unutarnju. Današnja Crkva započela je novi govor o obitelji, a posebice se naglašava "evangelizacijska" uloga obitelji.

NOVI GOVOR CRKVE O OBITELJI

Već tamo s nastupom novoga doba i Katolička crkva se suočuje s promjenama koje nastaju u novom svijetu, kao i s onima koje nastaju u braku i obitelji u modernim uvjetima života. Nova teološka shvaćanja započinju s II. vatikanskim saborom, kad Crkva započinje novi govor o braku i njegovu shvaćanju. Sabor daje novu sakramentalnu teologiju braka, utemeljenu na pojmu bračnog saveza. Brak se više ne shvaća kao ugovor, nego kao "savez u kome se

muškarac i žena uzajamno darivaju i prihvaćaju” (GS 48) ili kao zajednica života i ljubavi.

Godine 1968. Pavao VI. izdaje encikliku o braku i prenošenju života *Humanae vitae*. Ivan Pavao II. 1981. apostolsku pobudnicu *Bračno zajedništvo (Familiaris consortio)*, 1994. godine *Pismo obiteljima*, a uvelike govori o obitelji i u enciklici *Evangelium vitae*, 1995.

U tim svojim dokumentima Crkva postaje svjesna da temelj braka u očima modernog čovjeka može biti samo pojam bračne ljubavi i odgovornog oćinstva,¹ a ne tradicionalni pojam o ciljevima ženidbe. Tako se Crkva opredjeljuje za “novu” teologiju i u bračnoj ljubavi vidi pravo znaćenje braka, i to tako da sve druge bračne dimenzije treba smatrati tek vidovima ili zahtjevima prave bračne ljubavi. Ta ljubav ima svoj izvor u samome Bogu. “Prava narav bračne ljubavi otkriva nam se ponajviše ako je gledamo u njezinom vrhovnom izvoru - Bogu koji je ljubav (usp. 1 Iv 4,8), Otac od kojega svako oćinstvo u nebesima i na zemlji ima ime (usp. Ef 3,15).”²

Druga temeljna znaćajka crkvene teologije, koja potpuno odgovara tradiciji, jest naglašavanje da je *brak temelj obitelji, i jednakost između muškarca i žene*. Već je papa Ivan XXIII. kao *znak našega vremena* uvrstio svijest dostojanstva žene i njezin ulazak u društveni život i u svijet rada³ dok sadašnji papa Ivan Pavao II. ženama priznaje svu jednakost i sva prava kao i muškarcima, a uz to naglašava kako još uvijek baštinitimo mnoge *uvjetovanosti* koje su ženama donosile izoliranost, tlaćenje i gotovo ropstvo. Naša kultura ženama je ostala dužna. Stoga je potrebno ostvariti *efektivnu jednakost* prava, plaća, zaštitu majke radnice, ispravno napredovanje u karijeri, jednakost supružnika u obitelji, priznanje svega onoga što je povezano s pravima i dužnostima građanina u demokratskom životu.⁴

Te promjene ulaska žene u društvo i njezina ravnopravnost svakako da unose novine u brak, u obitelj i u samo društvo. One se mogu odraziti pozitivno na kvalitetu bračnog života, ali mogu biti i kobne za brak ako nema razumijevanja s muževljeve strane. “Mnogi brakovi upadaju u krizu jer se žena promijenila i time se uzdrnala ravnoteža u partnerstvu. U procesu te promjene muž se osjeća češće

1 Papa Pavao VI., *Humanae vitae*. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda (Dokumenti br. 18), KS, Zagreb, 1968., br. 7

2 Isto, br. 8.

3 Ivan XXIII., *Pacem in terris. Mir na Zemlji. Enciklićko pismo Pape Ivana XXIII.*, Prilog Bogoslovske smotre, br. 2, 1964.

4 Usp. Ivan Pavao II., *Pismo ženama*, Lettera “A ciascuna di voi” alle donne di tutto il mondo, 29. 6. 1995., u: AAS 87 (1995), str. 803-812.

povrijeđen od žene, on, naime, sve shvaća kao osobne napade i kao da se sve usredotočuje protiv njega.”⁵

Treća velika novina crkvene teologije kad je riječ o obitelji, jest naglašavanje njezine *evangelizacijske uloge* u današnjem sekulariziranom svijetu. Obitelj bi trebala u takvom svijetu postati “srce nove evangelizacije”.

Nova evangelizacija

Danas se u teologiji govori da evangelizatorska misija Crkve spada u samu njezinu bit i posebice se naglašava potreba “nove evangelizacije” u “pokršćanskom” zapadnom svijetu. Naime, današnja je ekleziologija svjesna da je Crkva trajna misija ili nije Crkva. Papa Pavao VI. jasno veli: “Evangelizirati je milost i pravi poziv Crkve. To je njezin najdublji identitet. Ona postoji zbog evangelizacije.”⁶

Sam pojam evangelizacije postao je znatno širi jer se ne shvaća više samo kao naviještanje ili propovijedanje evanđelja već i kao promicanje čovjeka, kao borba za pravdu i mir i kao međureligijski dijalog. “Evangelizirati za Crkvu znači donijeti blagu vijest u sve slojeve čovječanstva, i, preko njezina utjecaja, preobraziti ga iznutra tako da postane novo čovječanstvo.” To znači da Crkva mora “evangelizirati kulturu i čovjekove kulture.”⁷

Crkva je označila i vidove i načine evangelizacije. To su: prisutnost i svjedočenje; služenje ljudima, djelovanje u društvenom promicanju i u oslobađanju čovječanstva; liturgijski život, molitva i kontemplacija; međureligijski dijalog; propovijedanje i kateheza. Sve to spada u evangelizaciju i poslanje Crkve.⁸ Drugim riječima, potrebna je prisutnost, služenje, dijalog, navještaj i sakramentalizacija.

S Ivanom Pavlom II. započeo je i govor o “novoj evangelizaciji”, koja se odnosi na novo stanje u svijetu. Naime, zadaća Crkve da evangelizira savjesti i kulture danas poprima nove izazove jer veliki dijelovi svijeta jesu primili navještaj evanđelja, ali su se udaljili od evanđelja i kršćanstva. Stoga *prva evangelizacija* znači navještaj evanđelja Isusa Krista svim ljudima, da bi ih oslobodili, obratili, krstili i tako posvuda zasadili Crkvu. Ta se evangelizacija usađuje u

⁵ A. Bürki - Fillenz, *Ich bin nicht mehr die Frau, die du geheiratet hast*, Kösel-Verlag, München, 1994., na omotu.

⁶ Pavao VI., *Apostolski nagovor Evangelii nuntiandi o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Dokumenti br. 50, KS, Zagreb, 1976., br. 14.

⁷ Isto, br. 18 i 20.

⁸ Usp. Isto, br. 13.

savjesti i prenosi se preko struktura vjere: obitelj, župa, škola, kršćanske organizacije, zajednice života. Tako se i jest kristijanizirala kultura, tj. mentalitet, javni život, institucije i sve ljudsko djelovanje.

Stoga se i "nova evangelizacija" odnosi na one narode koji su već bili evangelizirani, ali koji žive sekulariziranu kulturu, u kojoj više nema kršćanskoga duha, gdje je religija svedena samo na privatnost ili čak napadana direktno ili indirektno.

"Nova evangelizacija" usmjerava se na sve ljude i sve prostore gdje nema prave vjere i duhovnog života. "Duhovno siromaštvo" danas vlada zapadnim svijetom, koji je sav usmjeren prema imanju, samoostvarenju i koji više nema sluha za Boga. Kod mnogih se je vjera ugasila jer nije imala dubljih korijena i stoga što je prva evangelizacija bila nedostatna i površna. Neki su kršćani odbacili svoju religiju jer su ostali na djetinjem stavu prema njoj. U njihovim očima ona je represivna i moralizatorska, što je prava oznaka populističke kulture. Takva religija ulijeva strah i ljudi su je odbacili u ime slobode, a s njom zajedno i Crkvu. Teško je reći da su današnji ljudi potpuno odbacili vjeru, ali ona je mala, nedjelotvorna, zaboravljena i prekrivena drugim interesima i preokupacijama, kao što su, novac, blagostanje, ugodnost, užitak. Naša nova kultura ne odbacuje potpuno vrijednosti religije, ali čovjeka ostavlja duhovno samim, osamljenim i često smušenim. Tako čovjek postaje krhak, ranjiv i stalno izložen svim pritiscima i promjenama. Možda je u tome i najteža "demoralizacija", koja čovjeku oduzima i moralnu i duhovnu strukturu.

OBITELJ: MJESTO EVANGELIZACIJE I HUMANOSTI

U naviještanje i svjedočenje Krista, u vraćanje nove nade u srca ljudi našega vremena, tako da se kršćanski duh unese u srca naših suvremenika, u život i djelovanje, u zakonodavstvo i u sve stukture društva, pozvana je i kršćanska obitelj. To je velika novina u govoru današnje Crkve kad je riječ o obitelji. "Ona živi svoju proročku ulogu prihvaćajući i navješćujući Božju riječ: tako ona, svakim danom sve više, postaje zajednica koja vjeruje i evangelizira."⁹

U kršćanskoj obitelji odvija se dvostruka evangelizacija: svi članovi istovremeno evangeliziraju i bivaju evangelizirani. "Ako je kršćanska obitelj zajednica čije su veze po Kristu obnovljene preko vjere i sakramenata, njezino sudjelovanje u poslanju Ckve mora se

⁹ Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica, *Familiaris consortio*, br. 51 (Dokument 64), KS, Zagreb, 1981.

ostvariti *zajedničarski*: supruzi, dakle, zajedno kao bračni par, roditelji i djeca *kao obitelj* moraju živjeti svoje služenje Crkvi i svijetu. Oni u vjeri moraju biti "jedno srce i jedna duša."¹⁰ Jedino takva obitelj postaje evangelizatorska i evangelizira najprije mnoge druge obitelji s kojima stupa u kontakte, a potom i okružje u kojem djeluje.

Ivan Pavao II. ističe da je "obitelj srce nove evangelizacije" i poslanje supružnika i obitelji ima osobito mjesto, "i to snagom milosti koju su primili u sakramentu. To poslanje valja staviti u službu izgradnje Crkve i kraljevstva Božjega u povijesti. To zahtijeva i poučljiva poslušnost Kristu Gospodinu. On, naime, ženidbom krštenika, koja je uzdignuta na dostojanstvo sakramenta, podjeljuje kršćanskim supruzima posebno poslanje apostola, i šalje ih kao radnike u svoj vinograd, a na sasvim osobit način".¹¹

Evangelizacija unutar obitelji

Samo evangelizatorsko poslanje obitelji proizlazi iz sakramenta kršćanske ženidbe koji daje posebnu milost za djelovanje u Kristovoj Crkvi. To djelovanje je dvostruko: u vlastitoj obitelji i izvan vlastite obitelji. Evangeliziranje vlastite obitelji vrši se "svjedočanstvom života usklađenog s božanskim zakonom u svim njegovim vidovima, zatim kršćanskim odgojem djece, pomoću koju pružaju njihovom sazrijevanju u vjeri, odgojem za čistoću, pripravom za život, budnošću da ih očuvaju od ideoloških i moralnih opasnosti kojima su često izloženi".¹²

"Kao *kućna crkva*, obitelj je pozvana da navješta, slavi i služi *Evandjelju života*. To je zadaća koja se prije svega odnosi na supružnike, pozvane da budu prenositelji života, na temelju obnovljene *svijesti osjećaja za rađanje*, kao privilegirani događaj u kojem se pokazuje da je *ljudski život dar primljen da bude u svoje vrijeme darovan*. U prokreaciji novog života roditelji primjećuju da je dijete, 'ako je plod njihovog međusobnog darivanja ljubavi, u svoje vrijeme, dar obadvoma, dar koji proizlazi iz dara"¹³

To je, dakle, prvo svjedočenje što ga kršćanska obitelj može ponuditi. Na samu narav obitelji spada da bude istinska zajednica

¹⁰ Ivan Pavao II., Apostolska pobudnica *Familiaris consortio*, br. 50.

¹¹ *Familiaris consortio*, br. 71.

¹² *Isto*.

¹³ Ivan Pavao II., *Evangelium vitae*. Enciklika o vrjednosti i nepovredivosti ljudskog života, Dokumenti br. 103, KS, Zagreb, 1995., br. 92.

života i ljubavi, koja čuva, objavljuje i priopćuje ljubav, i to u jednoj teološkoj perspektivi: "U pitanju je sama ljubav Božja, u kojoj su roditelji postali suradnici i na neki način tumači prenošenjem i odgojem života prema planu Očevu. To je ljubav koja postaje milost, primanje, darivanje: u obitelji se svakoga priznaje, poštuje i časti zato što je osoba, i ako je netko potrebniji, intenzivnija je i budnija prema njemu."¹⁴

Put koji vodi zaručnike u kršćanskoj obitelji proizlazi od samog Božjeg nauma što ga ima sa svakim pojedinim brakom, jer je svaki pojedinačno pozvan da odgovori na poziv što joj ga Bog upućuje kroz život. Odgovor ljubavi prolazi kroz različite etape života i tako nadilazi sve poteškoće. Taj *zakon postupnosti* ih najbolje uči koja i kakva sredstva naravi i milosti će upotrebljavati: "Zbog toga se takozvani *zakon postupnosti* ili postupni put ne može poistovjetiti s *postupnošću zakona*, kao da bi postojali u božanskome zakonu stupnjevi i oblici različitih zapovijedi prilagođenih osobama i različitim prilikama. Svi su bračni drugovi, prema Božjem naumu, pozvani na svetost u braku, i taj se uzvišen poziv ostvaruje ako je ljudska osoba kadra da odgovori božanskoj zapovijedi vedra duha, pouzdajući se u božansku milost i volju."¹⁵

Sredstva koja uvijek ostaju na raspolaganju svakoj obitelji su slušanje i usvajanje Riječi Božje, sakramentalni život, duhovno vodstvo, podrška katoličkih udruženja, zauzimanje u odgoju vlastite i druge djece, volontarijat na službu života, itd.

Plod takvog duhovnog nastojanja pokazat će se najprije kao živa svijest za promicanje vrednote života, a potom i kao osobno zaručničko zauzimanje u građanskom društvu. "Prvi i osnovni korak ostvarenja tog kulturnog preokreta sastoji se u *oblikovanju moralne svijesti* glede neizmjerne i nepovredive vrijednosti svakog života. Od najveće je važnosti *otkriti nerazdvojnu vezu između života i slobode*: gdje se vrijeđa život, i sloboda biva povrijeđena... U oblikovanju savjesti, ne manje presudno je *otkrivanje osnovne veze koja povezuje slobodu sa istinom*... Bitno je onda da čovjek prepozna izvornu očitost svoga stvorenja, koje od Boga prima egzistenciju i život kao dar i zadatak: samo poznavajući tu svoju izvornu ovisnost u vlastitoj egzistenciji, čovjek može u punini ostvariti svoj život i svoju slobodu te ujedno poštivati do kraja život i slobodu svake druge

14 Isto.

15 *Familiarts consortio*, br. 34.

osobe. Tu se nadasve očituje da se u središtu svake kulture nalazi stav koji čovjek zauzima pred najvećom tajnom: tajnom Boga.”¹⁶

Tako se u braku stvara i ljubav prijateljstva kada se “ti” drage osobe ljubi zbog njega samoga, a sama dioba života postaje trajno nadilaženje vlastitog “jastva” tako da nastaje nova “osobnost” koja živi u zajednici. Ivan Pavao II., uporabljajući personalističke kategorije, veli da se među supružnicima ostvaruje moralno jedinstvo na taj način što “ljubav čini od drugoga ‘ja’ vlastito ‘ja’: ženino ‘ja’ postaje ljubav muževljevog ‘ja’. To je moralno jedinstvo, uvjetovano i ustanovljeno ljubavlju”.¹⁷

Na taj način Papa upozorava da svakim danom treba imati kontrolu nad sobom, nadilaziti vlastite egoističke porive, nesuglasja, podjele i sukobe koji škode obiteljskom zajedništvu. U obitelji je potreban dijalog, međusobno shvaćanje i prihvaćanje, tolerancija, praštanje, zdravi optimizam i životna nada, a nadasve život istinskog pomirenja i mira.¹⁸

Uz oblikovanje savjesti u obitelji nužno je povezano i *odgojno djelo* kako bi čovjek više postao čovjek, dublje shvatio istinu i usmjerio se na poštivanje života i drugih osoba. Tu je veoma važan odgoj za shvaćanje i ispravno življenje *seksualnosti* koja je “bogatstvo čitave osobe” i koja “osobu dovodi do sebedarja u ljubavi”. Taj odgoj je nadasve potreban mladima, kako bi ga ispravno shvatili, cijenili i motivirali.¹⁹

“Baš kroz odgoj djece obitelj ponajviše izvršava svoje poslanje navještanja Evanđelja života. Riječju i primjerom, u svakodnevici odnosa i odluka, djelima i konkretnim znakovima, roditelji uvode svoju djecu u istinsku slobodu, koja se ostvaruje iskrenim samodrivanjem, i odgajaju u njima poštivanje drugoga, osjećaj za pravednost, srdačno primanje, dijalog, velikodušno služenje, solidarnost i svaku drugu vrijednost koja pomaže da se život živi kao dar.”²⁰

¹⁶ *Evangelium vitae*, br. 96.

¹⁷ Ivan Pavao II., *L'amore condiziona e costttuisce l'unita' morale dei coniugi. Udienza generale* (1. 09. 1982.), u: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II.*, V, 3, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1982., str. 352.

¹⁸ *Usp. Familiarts consortio*, br. 21.

¹⁹ *Usp. Evangelium vitae*, br. 97.

²⁰ *Evangelium vitae*, br. 92. Tekst nastavlja: “U odgojno poslanje roditelja ulazi poučavanje i svjedočenje djeci pravog smisla patnje i smrti: to će moći činiti ako budu znali biti pažljivi na svaku patnju koju oko sebe susreću i još prije ako budu znali razviti stavove blizine, praćenja i zajedništva s bolesnima i starcima u obiteljskoj sredini.”

To "djelo odgajanja za život zahtijeva formiranje supružnika za odgovorno rađanje potomstva. Rađanje u svom pravom značenju traži da zaručnici budu poslušni Gospodnjem pozivu i djeluju kao vjerni tumači njegova plana: to se događa velikodušnim otvaranjem obitelji novim životima".²¹

Ideal takve *kućne Crkve* postaje njezin *stil života* koji onda animira cjelokupno djelovanje i život obitelji. "Kulturni zaokret, koji se ovdje želi, zahtijeva od svih hrabrost *preuzeti novi stil života*, koji se izražava u tome da se u temelj konkretnih odluka na osobnoj, obiteljskoj, društvenoj i međunarodnoj razini postavi ispravna ljestvica vrednota: prioritet *biti nad imati, osobe nad stvarima*."²²

Time je, zapravo, naglašena *humanizirajuća uloga* obitelji koja se odvija u dva smjera: *personalizirajućem i socijalizirajućem*.

Personalizirajući je onaj smjer koji omogućuje formaciju ljudskog subjekta. Obitelj najbolje razvija ljudsko *jastvo* i oblikuje osobnost, i to po uzajamnoj ljubavi, povjerenju, intimnosti, poštivanju i slobodi koja vlada u obitelji.

Obitelj otvara i omogućuje razvoj istinskih međuljudskih odnosa, preko kojih se dolazi do afektivne stabilnosti jer samo u obitelji postoji *zakon uzajamne zahvalnosti* i vrednovanje osobe kao takve, prihvaćanja, razumijevanja, susretanja i razgovora, kao dubinske solidarnosti.

Obitelj je tako najbolja škola *humanosti*, jer se u njoj susreću i potpomažu različite generacije. Ona je jedino mjesto na svijetu u kojem se vrednote pretvaraju u projekte života.

Socijalna uloga obitelji proizlazi iz personalne: ispravna i zrela personalna komunikacija u obitelji najbolja je i nenadoknadiiva škola socijalnosti.²³ Sama socijalizacija se odvija preko tipično obiteljskih vrednota *poštivanja, dijaloga i ljubavi*; preko njegovanja *osobnog dostojanstva i darivanja*; preko stvaranja *životnih projekata* prikladnih za pojedine osobe. "Na taj je način obitelj, kolijevka i najdjelotvornije sredstvo za očovječenje i uosobljenje društva: ona na izvoran i dubok način sudjeluje u izgradnji svijeta, omogućujući

²¹ Isto.

²² *Evangelium vitae*, 98. "Taj obnovljeni stil života uključuje i prijelaz od *ravnodušnosti prema zanimanju za druge i od odbijanja drugog prema njegovu prihvaćanju*: drugi nisu suparnici od kojih bi se trebali braniti, nego braća i sestre s kojima treba biti solidaran; treba ih ljubiti zbog njih samih; oni nas obogaćuju samom svojom nazočnošću".

²³ Isto, br. 43; *Pismo obiteljima*, br. 11.

uistinu čovječan život, osobito čuvajući i prenoseći kreposti i vrednote.”²⁴

Ono što obitelj i čini obitelji, jesu intimni međusobni odnosi. U obitelji se “stvara čitav niz međuljudskih odnosa - zaručnici odnosi, očinstvo-majčinstvo, sinovstvo, bratstvo - preko kojih je svaka osoba uvedena u *ljudsku obitelj* i u *Božju obitelj* - Crkvu”.²⁵

Međusobni odnosi u obiteljskom krugu i čine obitelj *zajednicom osoba*: “Obitelj, zasnovana i oživotvorena ljubavlju, jest zajednica osoba: bračnih drugova, muža i žene, roditelja i djece, rodbine”.²⁶ Iz toga proizlazi i njezin cilj: *zajedništvo*. *Zajedništvo* obitelji ostvaruje se preko principa *ljubavi*: “Bez ljubavi obitelj ne može živjeti, rasti niti se usavršavati kao zajednica osoba.”²⁷

Obiteljska ljubav postaje i *sredstvo formiranja osoba*, i to kao trajni *izvor i neprestani poticaj* prihvaćanja i izgradnje svakoga člana obitelji.²⁸ Tako se u obitelji i razvijaju veoma važne kreposti *zahvalnosti i trajnog pomirenja, osobno i pojedinačno poštivanje*, kao i tipično obiteljske kreposti: razumijevanje, podnošljivost, praštanje, pomirenje i poticanje *efektivnih oblika suradnje* u životu obitelji.²⁹ Za to je potrebno da u obitelji vlada *demokratski duh, duh jednakosti* (bez paternalizma i maskulinizma) i duh *suodgovornosti*.

Kao uzor zajedništva i sudioništva u svemu, obitelj je i *promicatelj ljudskog razvoja*. “Zajedništvo i udioništvo koje se svednice živi u obiteljskom domu, u radosnim i teškim trenucima, jest najkonkretnija i najdjelotvornija pedagogija za djelatno, odgovorno i plodno uključivanje djece u najširi okvir društva.”³⁰

Već je II. vatikanski koncil naglasio da je obitelj najbogatija škola humanosti, osnova ljudske mudrosti i u njoj se postižu životne sinteze koje čine temelj društva.³¹

Za sve to su potrebne i neke kreposti:

- krepost *istinske pravednosti*, koja poštuje osobno dostojanstvo svakog čovjeka;

²⁴ Isto, br. 43. “Obitelj je mjesto susreta različitih naraštaja koji se međusobno pomažu radi stjecanja punije životne mudrosti i usklađivanja osobnih prava s drugim zahtjevima društvenog života.”

²⁵ Isto, br. 15.

²⁶ Isto, br. 18.

²⁷ Isto, br. 18.

²⁸ Usp. Isto, br. 22.

²⁹ Isto, br. 21.

³⁰ Isto, br. 37.

³¹ *Gaudium et spes*, br. 52.

- krepost *istinske ljubavi* koja se živi kao iskrena briga i služenje drugima, posebice prema siromašnjima i potrebnijima;

- krepost *sebedarja*, koja postaje zakon koji obogaćuje obiteljske odnose, što je temelj služenja u društvu, sa sviješću da je bolje davati negoli primati;

- krepost *kritičnosti*, po kojoj osoba poprima stav kritičnosti i dijaloga, ali i osjećaja da zna upozoriti na svaku nepravdu, posebice društvenu;

- krepost stvaranja vrednota za *bitkom, a ne za imetkom*.

Evangelizatorska uloga obitelji proizlazi iz njezina unutarnjeg života, koji se treba pokazati prema vani. Novo katoličko shvaćanje obitelji nadilazi etiku uskih obiteljskih dužnosti, etiku privatnosti i govori o etici *personalizirajućih odnosa i življene solidarnosti*. Tako se stvara *etika solidarne kršćanske zajednice*.

Evangelizacija prema vani

Svoju evangelizirajuću ulogu prema vani obitelj vrši "postupnim i odgovornim uklapanjem u crkvenu i građansku zajednicu", kao i u "djelima duhovne i materijalne ljubavi prema drugim obiteljima, posebno pak prema onima kojima je potrebna pomoć i podrška, prema siromasima, bolesnima, starijim osobama, hendikepiranima, sirotama, udovicama, napuštenim bračnim drugovima, neudanim majkama kao i prema majkama koje se nađu u teškim situacijama pa su u opasnosti da se oslobode ploda svoje utrobe, itd".³²

Vanjska evangelizacija obitelji ima svoj temelj u "kraljevskom služenju", koje je vlastito laicima, kako je to već naglasio II. vatikanski koncil, kako bi zavlдалo Kristovo kraljevstvo i čitav svijet živio u pravednosti, ljubavi i miru.³³

Načini i sadržaji samog služenja u ime Crkve jesu oni načini i sadržaji koji služe najprije čovjeku, i to svakom, bez iznimke. No prvotno služenje je ono koje prenosi vlastito bračno i obiteljsko iskustvo bračne ljubavi, bračne vjernosti, odgovornog i velikodušnog očinstva i majčinstva, odgoj vlastite djece, prihvaćanje i njegu starijih osoba, kao i stvarno pomaganje onim obiteljima koje su u poteškoćama.³⁴

³² *Familiaris consortio*, br. 71.

³³ *Apostolicam auctoritatem*, br. 7.

³⁴ Usp. CEI, *Diretorio di pastorale familiare per la Chiesa in Italia* (25. 06. 1993.), Roma, 1993., br. 153., str. 138.

Ivan Pavao II. naglašava da se *kraljevsko služenje obitelji* vrši služeći i ljudima i životu: "U službi ljubavi postoji *stav koji nas mora animirati i označavati*: moramo se brinuti o drugomu ukoliko je osoba što ju je Bog povjerio našoj odgovornosti. Kao Isusovi učenici pozvani smo da postanemo bližnji svakom čovjeku (usp. Lk 10,29-37), iskazujući pažnju onomu tko je siromašniji, usamljeniji i potrebniji... *Služba ljubavi u odnosu na život mora biti duboko jedinstvena.*"³⁵

To svoje služenje kršćanska obitelj ne smije vršiti iz utilitarističkih pobuda, već kao ekspanziju vlastite ljubavi koja im je razlivena u srcima (2 Kor 6,11-13). "Kršćanska obitelj je tipično 'evanđeosko mjesto' koje je kao nekakav prenosni zatvarač između Crkve i svijeta, između Crkve i kraljevstva. U život prenosi 'znakove' u životu koji nadilaze svaki obred, tj. egzistencijalno i kulturno 'prevodi' spasenje u termine prosvjetljene ljubavi, odvažno za nju plaćajući cijenu... Kršćanska obitelj (jednostavno ljudska) živi po logici dobrohotne ljubavi, po vrednosti osobe utemeljenoj jedino na svom 'bitku'; oduzete su joj gotovo sve stare društvene uloge, tako da je očito kako joj ostaje uzvišena javna uloga da bude istovremeno znak i čuvarica transcendentnog karaktera ljudske osobe."³⁶

Jedna od privilegiranih djelatnosti kršćanske obitelji trebala bi biti *gostoljubivost*, posebice prema onima koji su emigranti u tuđoj zemlji, kao i njihovih obiteljima prema starijim osobama koje su ostale same i bez ikakve pažnje, prema obiteljima u krizi, kao i prema onima koji se smatraju da nemaju obitelji.³⁷

U današnjem svijetu, u kojem vlada "kultura smrti", Ivan Pavao II. vidi evangelizatorsku ulogu obitelji u obrani društva i kulture: "Postojan realizam milosrđa zahtijeva da se Evanđelje života poslužuje i u oblicima društvenog animiranja i političkog djelovanja, braneći i predlažući vrijednost života u našim sve više složenim i pluralističnim društvima. Pojedinci, obitelji, grupe, udruženja imaju odgovornost u društvenom animiranju, u izradi kulturnih, ekonomskih, političkih i zakonskih planova koji, u poštovanju prema svima i prema logici demokratskog suživota, pridonose da se izgradi

35 *Evangelium vitae*, br. 87. "(Ona) ne može tolerirati jednostranosti i diskriminacije, jer je ljudski život svet i nepovrediv u svakoj svojoj fazi i situaciji; ona je nevidljivo dobro. Radi se, dakle, o 'vođenju brige' o cijelom životu i o životu svih. Dapače, još dublje, radi se o odlasku do samih korijena života i ljubavi." Isto.

36 C. Broveto, *Il cammino della spiritualità coniugale*, u: T. Goffi (a cura di), *Nuova enciclopedia del matrimonio*, Queriniiana, Brescia, 1988., str. 410.

37 Usp. *Familiaris consortio*, br. 85.

društvo u kojemu se priznaje i čuva dostojanstvo svake osobe, štiti i promiče život svih.”³⁸

Evangelizacijska nastojanja kršćanske obitelji neće se boriti samo da budu odstranjeni nepravedni zakoni, već će nastojati da budu uklonjeni *uzroci* koji guše i ubijaju život tako da “obiteljska politika mora biti *osovina i pokretač svih socijalnih politika*. Prema tome, potrebno je pokrenuti društvene i zakonodavne inicijative sposobne da jamče uvjete autentične slobode u izboru očinstva i majčinstva; osim toga, potrebno je ponovo tako postaviti radne, urbanističke, stanodavne politike i funkcioniranje javnih službi, kako bi se moglo međusobno pomiriti vrijeme rada i vrijeme obitelji da stvarno postane moguća briga za djecu i za starce”.³⁹

Kršćansko evangelizatorsko poslanje obitelji treba postati i *eklezijalno*, posebice kada je riječ o obnovi kulture: “Mora se započeti od obnove *kulture života unutar samih kršćanskih zajednica*. Previše često i vjernici, čak i oni koji aktivno sudjeluju u crkvenom životu, padaju u neku vrst podvojenosti između kršćanske vjere i njezinih etičkih zahtjeva obzirom na život, dolazeći tako do moralnog subjektivizma i do nekih neprihvatljivih ponašanja. Moramo se onda pitati, s velikom jasnoćom i hrabrošću, koja je kultura života danas raširena među kršćanima, obiteljima, grupama i zajednicama naše biskupije. S isto tolikom jasnoćom i odlučnošću moramo utvrditi koje smo korake pozvani učiniti da bismo služili životu prema punini njegove istine.”⁴⁰

Svakako da u toj dijalektici međusobnih utjecaja osobnih uvjerenja i pluralističke kulture itekako treba imati hrabrosti, ali i povjerenja u milost Božju kako bi se izgradio, živio i svjedočio taj novi *stil života* kršćanske obitelji.

Zaključak

Kršćanska obitelj je mala “kućna Crkva”, zajednica roditelja i djece koja se temelji na istinskoj ljubavi i braku. U današnjoj crkvenoj teologiji ona bi trebala postati “srce nove evangelizacije” u našem svijetu, u kojem vlada “duhovno siromaštvo” i koji je sav usmjeren prema imanju, samoostvarenju i koji više nema sluha za

³⁸ *Evangelium vitae*, br. 90.

³⁹ Isto.

⁴⁰ Isto, br. 95. “U isto vrijeme moramo promicati ozbiljno i temeljito suočavanje sa svima, i s nevjernicima, kako na mjestima gdje se elaboriraju misli i pojmovi, kao u različitim stručnim krugovima, tako i ondje gdje se svakodnevno odvija život svakoga čovjeka.”

usmjeren prema imanju, samoostvarenju i koji više nema sluha za Boga. I neki su kršćani odbacili svoju religiju jer su ostali na djetinjem stavu prema njoj. U njihovim očima ona je represivna i moralizatorska, a takva religija ulijeva strah i ljudi su je odbacili u ime slobode, te s njom zajedno i Crkvu. No, ni naša nova kultura ne odbacuje vrijednosti religije, ali čovjeka ostavlja duhovno samim, osamljenim i često smušenim.

U takvom svijetu kršćanska obitelj treba navještati Evadlje života, štiti i promicati život, najprije nesebično rađajući i odgajajući svoju djecu za vrednote Crkve i društva. Tako se već iznutra ostvaruje evangelizacijska uloga kršćanske obitelji.

Kao i svaka istinska ljubav, tako se i bračna i obiteljska širi i ima razumijevanja za sve potrebne, za sve potrebe Crkve i društva, kako bi posvuda zavladao evanđeoski duh i kako bi se već na Zemlji počelo ostvarivati Kristovo kraljevstvo "pravednosti, ljubavi i mira".

Tako se stvara novi *stil života*, svjedočenja i navještanja evanđelja, što bitno spada u poslanje Crkve i što ona vrši preko djelovanja kršćanskih obitelji.

CHURCH'S DOCUMENTS ON EVANGELISING ROLE OF FAMILY

Summary

With the Second Vatican Council a new talk about marriage and family begins. The Council gives a new sacramental theology of marriage founded on the concept of marital covenant. Marriage is no longer regarded as a contract but as "a covenant in which man and wife mutually exchange gifts and accept each other" or as a community of life and love.

The second characteristic of recent church theology is emphasizing that *marriage is the foundation of family* and that *man and wife are equal*.

The third novelty of church theology, speaking about family, is pointing out its *evangelising role* in today's secular world. In such a world family should become "the heart of new evangelisation".

In a Christian family double evangelisation takes place: all the members evangelise and at the same time are evangelised. John Paul II. points out that the mission of marriage partners and family has a special position "gained by the power of grace they received in the

sacrament". This "mission should be put at the service of Church development and God's kingdom in history".

A Christian family should announce the Gospel's joy of life, protect and promote life giving birth unselfishly and bringing up their children for the values of Church and society. In this way evangelising role of family is realized from within.

Family love spreads and has understanding for all people in need, for all needs of Church and society so that evangelic spirit would begin to reign and Christ's kingdom of "justice, love and peace" would start realizing on the earth already.